

**Riktlinjer för handläggning
av insatser enligt lagen om
stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)**

2021-01-01

**EKERÖ
KOMMUN**

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Riktlinjernas syfte	4
1.2 Målgrupp	4
1.3 Definitioner.....	5
1.3.1 Funktionsnedsättning.....	5
1.3.2 Funktionshinder.....	5
1.3.3 Habilitering	5
1.3.4 Rehabilitering	5
1.4 Arbetsmetoder	5
1.5 Ekerömetoden	5
2 Socialnämndens kvalitetsledningssystem	6
2.1 Kvalitetsledningssystem	6
2.2 Samverkan	6
2.3 Hantering av avvikelser.....	6
2.3.1 Avvikelseberättelse	7
2.3.2 Synpunkter och klagomål	7
2.3.3 Lex Sarah.....	7
3 Författningar.....	7
3.1 Regeringsformen	8
3.2 Europakonventionen	8
3.3 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	8
3.4 Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	9
3.4.1 Goda levnadsvillkor	9
3.5 Barnkonventionen	9
3.6 Diskrimineringslagen	10
3.7 Förvaltningslagen	10
3.8 Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).....	10
3.8.1 Kommunens ansvar	10
3.8.2 Regionens ansvar.....	10
3.9 Lag om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård	11
3.10 Offentlighets- och sekretesslag (OSL).....	11
3.10.1 Sekretessbrytande bestämmelser	12
4 Förvaltningsrättsliga regler och principer	13
4.1 Myndigheters serviceskyldighet.....	13
4.2 Offentlighetsprincipen	13

4.3 Objektivitetsprincipen	13
4.4. Likställighetsprincipen	13
5 Våld i nära relationer	14
5.1 Anmälningsskyldighet gällande barn.....	14
6 Handläggning och dokumentation	14
6.1 Bemötande och tillgänglighet	15
6.2 Ombud.....	15
6.3 Ansökan	16
6.3.1 Om vårdnadshavare är oense	16
6.4 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun	16
6.4.1 Bosättningskommunens ansvar	16
6.4.2 Vistelsekommunens ansvar	17
6.4.3 Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun	17
6.4.4 Underrättelseskyldighet.....	17
6.4.5 Förhandsbesked	18
6.4.6 Förhandsbesked vid bosättning i annan kommun	18
6.5 Utredning.....	18
6.5.1 Samtycke	18
6.5.2 Kommunicering av utredning	19
6.6 Beslut.....	20
6.6.1 Särskilda skäl vid beslut om boende i en annan kommun	20
6.6.2 Icke verkställda beslut	20
6.7 Överklagande.....	21
6.8 Uppföljning	21
6.9 Avgifter	21
6.10 Individuella planer	22
6.10.1 Författningsreglerade planer på individnivå	22
6.10.2 Samordnad individuell plan.....	22
6.10.3 Genomförandeplan	22
6.10.4 Individuell plan	23
7 Insatser	23
7.1 Personkretsbedömning	24
7.1.1 Personkrets 1 (1 § p 1 LSS)	24
7.1.2 Personkrets 2 (1 § 2 LSS)	24
7.1.3 Personkrets 3 (1 § 3 LSS)	25
7.1.4 Personkretsbedömning av barn	26

7.1.5 Föräldraansvar.....	26
7.1.6 Gemensamt hushåll.....	26
7.2 Hälsa- och sjukvård	26
7.3 Omvårdnad.....	27
7.4 Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter	27
7.5 Rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS).....	27
7.6 Personlig assistans (9 § 2 LSS)	28
7.7 Ledsagarservice (9 § 3 LSS).....	30
7.8 Kontaktperson (9 § 4 LSS).....	31
7.9 Avlösarservice i hemmet (9 § 5 LSS).....	31
7.10 Korttidsvistelse (9 § 6 LSS).....	32
7.11 Korttidsutlysning för skolungdom (9 § 7 LSS).....	32
7.12 Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 §.....	33
8 LSS)	33
7.13 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (9 § 9 LSS)	34
7.14 Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder (9 § 10 LSS)	35
8 Övrigt stöd	35
8.1 Stöd till den som vårdar eller stödjer en närstående (anhörigstöd)	36
8.2 God man och förvaltare	36
8.2.1 God man	36
8.2.2 Förvaltare	36
8.3 Personligt ombud	37
8.4 Färdtjänst.....	37
8.5 Riksfärdtjänst.....	37
8.6 Turbundna resor.....	38
8.7 Tandvårdsstöd	38
8.8 Bostadsanpassning	38
8.9 Parkeringstillstånd.....	39

1 Inledning

1.1 Riktlinjernas syfte

Socialnämnden har beslutat om riktlinjer för handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Syftet med riktlinjerna är att:

- fungera som socialnämndens styrdokument för de handläggare som utreder och fattar beslut om insatser enligt LSS
- bidra till mer enhetliga bedömningsgrunder för att garantera likställighet och rättssäkerhet
- ge en allmän beskrivning av de insatser som kan beviljas enligt LSS till målgruppen

LSS är en rättighetslag, det innebär att de personer som tillhör lagens personkrets har rätt till de insatser som anges i lagen om de behöver det i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Viktigt att poängtera är att LSS inte innebär någon inskränkning i de rättigheter som den enskilde kan ha enligt någon annan lag.

Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras. Riktlinjerna baseras på gällande lagar, föreskrifter och allmänna råd samt handböcker. De anknyter även till övriga riktlinjer i kommunen, till policydokument och andra övergripande dokument. Vid prejudicerande domar t.ex. från Högsta förvaltningsdomstolen kan riktlinjerna vid behov kompletteras med information och eventuella rekommendationer.

Därtill utgår riktlinjerna från Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" och vid behov ytterligare vägledning kring handläggning och dokumentation hänvisas till handboken.

<https://www.socialstyrelsen.se/api/publication/huvuddokument/?artikelnummer=2015-1-10>

Riktlinjerna är en vägledning och innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad. Varje ansökan ska utredas och varje beslut ska baseras på den enskildes individuella behov. En ansökan kan inte avvisas med hänvisning till kommunens riktlinjer.

Evidensbaserad praktik

Sedan många år tillbaka arbetar socialtjänsten utifrån evidensbaserad praktik. Socialstyrelsen definierar evidensbaserad praktik som "en strategi för transparent beslutsfattande bestående av en sammanvägning av brukarens erfarenheter, den professionelles expertis och bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap". I en evidensbaserad praktik integreras således:

- Den bästa vetenskapliga kunskapen om insatsers effekter
- Brukarens erfarenheter och förväntningar
- Den lokala situationen och omständigheter
- Den professionelles expertis

1.2 Målgrupp

Personer i åldern 0 - 65 år med funktionsnedsättning som bedöms tillhöra någon av personkretsarna enligt 1 § LSS.

1.3 Definitioner

Definitioner av begrepp i dessa riktlinjer finns i Socialstyrelsens termbank.

1.3.1 Funktionsnedsättning

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara bestående eller av övergående natur.

1.3.2 Funktionshinder

Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framförallt om bristande tillgänglighet i omgivningen.

1.3.3 Habilitering

Insatser som ska bidra till att en person med medfödd eller tidigt förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, utvecklar och bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

1.3.4 Rehabilitering

Insatser som ska bidra till att en person med förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, återvinner eller bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

1.4 Arbetsmetoder

Handläggningen baseras så långt det är möjligt på kunskap och evidensbaserade metoder samt följer Socialstyrelsens riktlinjer, föreskrifter och allmänna råd. Även policydokument och överenskommelser är utgångspunkter i arbetet. I dagsläget har kommunen inget utredningsverktyg utan enheten använder en mall med utredningsfrågor för att täcka in väsentliga områden i utredningarna.

1.5 Ekerömetoden

År 2016 startade Ekerö socialtjänst ett treårigt projekt kallat "Samordnat stöd för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning". Bakgrunden till projektet var att handläggarna på socialtjänsten i Ekerö upplevde att de saknade en metod för hur de skulle stötta personer med neuropsykiatriska diagnoser på bästa sätt. Vid efterforskning har projektledare inte kunnat hitta någon metod inom området som direkt vänder sig till socialtjänsten och som berör de behov som uppstår inom den specifika organisationen. Huvudsyftet med projektet var att utforma en arbetsmetod för handläggare inom socialtjänsten som arbetar med att stötta personer med neuropsykiatriska diagnoser. Projektet resulterade i en handbok, Ekerömetoden, som beskriver den metod som utformades under det treåriga projektet.

Projektteamet har på inget sätt uppfunnit delarna i Ekerömetoden. Istället bygger metoden på en anpassad mix av metoder, tekniker och arbetsblad som projektteamet tillägnat sig genom utbildningar, kurser, böcker och hemsidor. De metoder som främst har inspirerat är Case management, Delat beslutsfattande och FACT. Dessa metoder är evidensbaserade men tyvärr främst framtagna för att kunna användas inom hälso- och sjukvårdens psykiatri. Projektteamet har översatt delar av metoderna så att de kan användas inom socialtjänsten. Sedan hösten 2019 är Ekerömetoden implementerad i den ordinarie verksamhet.

För mer information se handboken "Ekerömetoden" på kommunens hemsida samt i Stratsys.

2 Socialnämndens kvalitetsledningssystem

2.1 Kvalitetsledningssystem

Enligt 3 kap. 3 § SoL ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. För att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) finns bestämmelser om inrättande av ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänst, verksamhet enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och hälso- och sjukvård.

Socialtjänsten i Ekerö kommun har utvecklat ett kvalitetsledningssystem i enlighet med SOSFS 2011:9. Inom ramen för detta system hanteras dokumentation av verksamhetens processer, systematisering av riktlinjer och rutiner samt tydliggörande av roller och ansvar. För handläggningen finns väsentliga dokument och processer samlade i den digitala plattformen Stratsys.

2.2 Samverkan

Till socialnämndens uppgifter hör bland annat att medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen samt att informera om socialtjänsten i kommunen (3 kap 1 § SoL). Myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka regleras även i förvaltningslagen (8 § FL).

Samverkan kan ske på flera nivåer, generellt övergripande samt i enskilda ärenden. All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka livskvaliteten. Samverkan internt och externt ska syfta till att skapa en helhetssyn på den enskildes behov samt hur dessa behov bäst ska tillgodoses. Ingen ska riskera att hamna mellan huvudmännens olika ansvarsområden och därför bli utan behövlig hjälp.

I LSS betonas särskilt samverkan med organisationer som företräder människor med omfattande funktionsnedsättningar (15 § p 7 LSS). Syftet är att dessa företrädare ska få möjlighet att föra fram sina synpunkter när det gäller den övergripande samhällsplaneringen och utbudet av fritids- och kulturverksamheter, så att deras erfarenheter kan tas till vara. I Ekerö kommun finns det kommunala rådet för funktionshinderfrågor som har till uppgift att följa och påverka frågor som rör funktionsnedsatta i kommunen.

2.3 Hantering av avvikelser

En viktig del i arbetet med socialnämndens kvalitetsledningssystem är avvikelser och hanteringen av dessa. Avvikelse är ett samlingsbegrepp för en icke förväntad händelse eller risk för icke förväntad

händelse som medfört eller skulle kunna medföra negativa konsekvenser för en enskild person. Hantering av avvikelser innefattar bland annat avvikelserapportering, synpunkter och klagomål samt lex Sarah.

2.3.1 Avvikelserapportering

I alla verksamheter inträffar händelser/risk för händelser som gör att verksamheten inte når upp till kvalitet, det vill säga inte efterlever krav och mål som finns i lagar, föreskrifter eller i beslut. Det händer också att personal inte arbetar i enlighet med processer och rutiner som är fastställda och ingår i ledningssystemet. Har sådana händelser inträffat och medfört något oönskat innebär det att en avvikelse föreligger och ska hanteras. Förenklat kan en avvikelse beskrivas som en händelse som inte överensstämmer med verksamhetens normala, fastslagna aktiviteter, rutiner eller överenskommelser.

För mer information se "Rutin för avvikelshantering" på Eknet.

2.3.2 Synpunkter och klagomål

För att utveckla kvaliteten av de insatser vi erbjuder enskilda och få kännedom om hur kommuninvånare upplever det arbete som socialförvaltningen bedriver är det viktigt att få veta vad som är bra men framför allt, vad som kan bli bättre. Socialnämnden i Ekerö kommun har därför antagit en rutin för hur hanteringen av synpunkter och klagomål ska omhändertas och åtgärdas. Synpunkts- och klagomålshanteringen gäller alla verksamheter inom socialnämndens ansvarsområde, såväl beställare som utförare. Ansvaret att omhänderta, registrera, dokumentera samt åtgärda de synpunkter och klagomål som inkommer till nämnden fördelas inom den enhet som ärendet berör.

För mer information se "Rutin för synpunkts- och klagomålshantering" på Eknet.

2.3.3 Lex Sarah

Personal inom socialtjänsten omfattas av bestämmelserna enligt lex Sarah. Syftet med bestämmelserna enligt lex Sarah är att verksamheten ska kunna utvecklas och att missförhållanden samt brister i verksamheten ska kunna rättas till. Bestämmelserna enligt lex Sarah innefattar en rapporteringsskyldighet som innebär att anställda med flera genast ska rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden som rör den som får eller kan komma i fråga för insatser i verksamheten.

För mer information se socialnämndens "Rutin för rapportering och anmälan enligt lex Sarah" på EkNet.

3 Författningar

Nedan anges de vanligast förekommande lagarna och de av Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker som är tillämpliga vid handläggningen av insatser till personer med funktionsnedsättning. Dessutom nämns andra riktlinjer, tillämpningsanvisningar, policydokument och överenskommelser som riktlinjerna anknyter till. Utöver nedanstående lagar kan andra lagar vara tillämpliga. Därtill är rättspraxis av vikt. Handläggarna ska kontinuerligt hålla sig uppdaterade kring nedan nämnd lagstiftning och rättspraxis.

Riktlinjerna utgår främst från följande författningar:

- Regeringsformen (1974:152) RF
- Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Förvaltningslagen (2017:900) FL
- Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- Förordning (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- Socialtjänstlagen (2001:453) SoL
- Socialförsäkringsbalk (2010:110)
- Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197) barnkonventionen
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) HSL
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OSL
- Dataskyddsförordningen GDPR
- Lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (2001:454)
- Tryckfrihetsförordningen (1949:105) TF
- Föräldrabalk (1949:381) FB
- Lagen (2008:962) om valfrihetssystem, LOV
- Lagen (1998:620) om belastningsregister
- Lagen (2010:479) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser till funktionshindrade barn

3.1 Regeringsformen

Regeringsformen är en av de svenska grundlagarna, vilken framförallt formar Sveriges statskick. I regeringsformen anges att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

3.2 Europakonventionen

Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Europakonventionen uttrycker skydd för mänskliga rättigheter samt fri- och rättigheter som syftar till att ingen ska diskrimineras på grund av: kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung eller tillhörighet till nationell minoritet.

3.3 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning syftar till att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde.

3.4 Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Motiveringen till införandet av LSS och assistansersättning finns i prop.1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade. Till grund för propositionen ligger Handikapputredningens betänkanden SOU 1989:54, SOU 1990:2 och SOU1990:19 samt huvudbetänkandet 1991:46 Handikapp, Valfärd och Rättvisa. Förarbeten till viktigare ändringar i LSS finns i prop. 1996:535, 1999:819, 2000:1031, 2005/05:39 och 2009/10:176.

Kommuner och regioner har ett delat ansvar för insatserna enligt LSS. Regionen ansvarar för insatsen rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS). Kommunen ansvarar för övriga insatser (9 § 2–10 LSS).

Enligt Lag om ändring i lagen (2012:930) om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ansvarar kommunerna genom socialnämnden bland annat för att:

1. Fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är
2. Verka för att de personer som omfattas av lagens bestämmelser får sina behov tillgodosedda
3. Informera om mål och medel för verksamheten enligt LSS
4. Medverka till att personer som tillhör lagens personkrets får tillgång till arbete eller studier
5. Verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för dem som omfattas av lagen
6. Anmäla till överförmyndaren dels när en person som tillhör lagens personkrets kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man och dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra
7. Samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionsnedsättningar
8. Anmäla till Försäkringskassan när det gäller frågor om assistansersättning och förhållanden som kan antas ha betydelse för rätten till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken
9. Underrätta Försäkringskassan när någon som får assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken beviljas boende med särskild service, daglig verksamhet, barnomsorg eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans
10. Anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det finns anledning att anta att en tillståndshavare är olämplig att bedriva verksamhet med personlig assistans

3.4.1 Goda levnadsvillkor

Den enskilde ska genom de särskilda insatserna i LSS tillförsäkras goda levnadsvillkor och verksamheten ska vara av god kvalitet (§ 7 LSS). Goda levnadsvillkor kan ses som ett övergripande begrepp som anger kvalitet och nivå på de särskilda insatserna. De särskilda insatserna ska vara samordnade och utformade så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och kunna delta aktivt i samhällslivet. Insatserna måste grundas på de behov och önskemål som den enskilde tycker är angelägna för att kunna leva så självständigt och oberoende som möjligt.

3.5 Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Barnkonventionen är inriktad på det enskilda barnet och handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Vid alla beslut som får påtagliga

direkta eller indirekta konsekvenser för ett barn ska en prövning av barnets bästa i form av en barnkonsekvensanalys göras. En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utifrån artiklarna i barnkonventionen utreder och dokumenterar vilka konsekvenser ett beslut får för ett eller flera barn. Detta för att säkerställa att barnrättsperspektivet, således vilka av barnets rättigheter som påverkas av beslutet, beaktas. Den som fattar beslut behöver motivera vad barnets bästa bedöms vara, hur prövningen har genomförts samt hur barnets bästa har bedömts gentemot andra intressen. Om ett beslut fattas som inte är i linje med barnets bästa, ska även kompensatoriska åtgärder redovisas.

För mer information se enhetens rutiner för arbete enligt barnkonventionen.

3.6 Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

3.7 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen reglerar förvaltningsmyndigheters verksamhet. Syftet med lagen är att människor i kontakt med myndigheter ska behandlas rättvist och demokratiskt. I förvaltningslagen regleras bland annat myndigheters service och tillgänglighet, hur en myndighets ärenden ska beredas, vad som gäller vid ett myndighetsbeslut samt bestämmelser för överklagande med mera.

3.8 Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)

I lagstiftningen finns en tydlig ansvarsfördelning vad gäller hälso- och sjukvårdsansvaret mellan kommunen och regionen.

3.8.1 Kommunens ansvar

Kommunens ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser regleras i 11–13 kap. hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Kommunen har det övergripande ansvaret för hälso- och sjukvårdsinsatser i särskilda boenden för äldre, i bostäder med särskild service samt i dagverksamhet när den enskilde vistas i dagverksamheten. I de fall kommunen har det övergripande ansvaret för hälso- och sjukvårdsinsatser ska kommunen erbjuda sjuksköterskeinsatser, habilitering och rehabilitering samt hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar regleras utifrån biståndsbedömningen. Läkarinsatser är ett ansvar för regionen.

3.8.2 Regionens ansvar

Regionens ansvar regleras i 7–10 kap. hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Varje region ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom regionen. Regionen har i enlighet med HSL ansvaret för att medicinskt förebygga, utreda och behandla psykiska sjukdomar och skador. Regionen har även ansvaret för somatisk vård och tandvård till psykiskt sjuka.

Regionen ansvarar för följande när det gäller personer som har insatser enligt SoL och bor i ordinärt boende:

- Medicinsk utredning inklusive bedömning av psykisk funktionsnedsättning
- Behandling och rehabilitering både i öppen- och slutenvård
- Behandling och beroendevård både i öppen- och slutenvård för personer med missbruk och psykisk sjukdom
- Hälso- och sjukvårdsinsatser i hem för vård eller boende (HVB).

3.9 Lag om samverkan vid utskrivning från slutenvård

Lag om samverkan vid utskrivning från slutenvård gäller från den 1 januari 2018. I ”Regional överenskommelse om samverkan vid utskrivning från slutenvård” anges när kommunens betalningsansvar inträder efter det att heldygnsvården underrättat kommunen om att en patient är utskrivningsklar.

Det kommunala betalningsansvaret gäller:

- Om den enskilde bedöms ha behov av insatser från en av eller båda huvudmännen
- Den enskilde har samtyckt till insatser
- Inskrivningsmeddelande har skickats till berörda enheter i rätt tid
- Behandlande läkare ska ha bedömt att den enskilde är utskrivningsklar och underrättat kommunen.

3.10 Offentlighets- och sekretesslag (OSL)

För alla anställda inom socialtjänsten gäller sekretess, vilket regleras i 26 kap. offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL). Det betyder att man måste vara övertygad om att den enskilde eller någon närstående till denne inte lider men, såsom kränkningar av den personliga integriteten eller andras missaktning, av att uppgiften lämnas ut.

För anställda inom hälso- och sjukvården finns motsvarande bestämmelse. Sekretess gäller dock inte för beslut om omhändertagande av en enskild eller för beslut om vård utan samtycke såsom omhändertagande och vård enligt LVM och LVU (26 kap. 7 § OSL).

Sekretess gäller både gentemot enskild och gentemot andra myndigheter. Sekretess gäller även mellan olika verksamhetsgrenar inom en myndighet när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra (8 kap. 1 och 2 §§ OSL). Socialtjänsten räknas som en verksamhetsgren. Inom verksamhetsgrenen kan tjänstemän samråda med kollegor när det behövs för att kunna fullgöra de uppgifter som åligger socialtjänsten.

En sekretessgräns gäller i förhållande till alla som är utanför men normalt inte till den som uppgiften handlar om. Sekretessreglerade uppgifter får bara lämnas över gränsen om en sekretessbrytande bestämmelse eller menprövningen tillåter det.

Sekretess i förhållande till vårdnadshavare

I 12 kap. 3 § OSL stadgas att sekretess till skydd för en enskild, om den enskilde är underårig, även gäller i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till

vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte

1. det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren, eller
2. det annars anges i OSL.

Om sekretess inte gäller i förhållande till vårdnadshavaren förfogar denne enligt 12 kap. 2 § OSL ensam eller, beroende på den underåriges ålder och mognad, tillsammans med den underårige över sekretessen till skydd för den underårige.

3.10.1 Sekretessbrytande bestämmelser

Nödvändig vård, behandling eller annat stöd

Enligt 26 kap. 9 § OSL hindrar inte sekretessen enligt 1 § att uppgift om en enskild eller någon närstående till denne lämnas från en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet eller till en myndighet inom hälso- och sjukvården, om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och denne:

1. inte har fyllt arton år,
2. fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller
3. vårdas med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV).

Detsamma gäller uppgift om en gravid person eller någon närstående till denne, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Misstanke om begånget brott

Enligt 10 kap. 23 och 24 §§ OSL hindrar inte sekretess att en uppgift som angår misstanke om ett begånget brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet om fängelse är föreskrivet för brottet och detta kan antas föranleda någon annan påföljd än böter. Detta gäller om misstanken angår:

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, 2. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, eller 3. försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig sjukdom som avses i 1 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168).

Brotten som avses är bland annat mord, dråp, grov misshandel, våldtäkt, olaga frihetsberövande, människorov och människohandel.

Delgivning

Enligt 10 kap. 26 § OSL hindrar inte sekretess att uppgift om en enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats eller uppgift i form av foto av en enskild lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932) eller för bistånd med sådan delgivning.

Utdrag ur socialregister

Socialnämnden ska på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården lämna upplysningar om en misstänkt och föreslå de åtgärder som nämnden anser behövs för att främja personens anpassning i samhället. Om det kan bli fråga om utvisning av en utlänning på grund av brott, skall socialnämnden på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården lämna upplysningar om huruvida utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, om barnets behov av kontakt med utlänningen, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningen utvisas. (6 § lag (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.)

Mer om sekretess finns att läsa i Socialstyrelsens handbok Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten från 2015.

4 Förvaltningsrättsliga regler och principer

4.1 Myndigheters serviceskyldighet

Myndigheter ska lämna upplysningar, vägledning, råd med mera till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Serviceskyldigheten gäller i princip oberoende av den enskildes begäran.

Frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt oavsett om frågan ställs per brev, telefon eller på annat sätt. Om någon av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa honom eller henne tillrätta. I serviceskyldigheten ligger också att vara tillgänglig för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt. Det innebär att myndigheten ska ta emot besök, svara i telefon och svara på mejl. Det är myndigheten själv som i det enskilda fallet avgör på vilket sätt den lämnar ett svar. Ett inkommet mejl kan alltså besvaras per brev.

4.2 Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen innebär att myndigheternas verksamhet så långt som möjligt ska bedrivas i öppna former och under insyn av allmänheten och massmedia. Grunden i den svenska lagstiftningen är att allmänna handlingar ska vara offentliga. I verksamhets som bedrivs enligt SoL, LVU, LVM och LSS hanteras uppgifter som rör den enskildes personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas med regler i sekretess i OSL.

4.3 Objektivitetsprincipen

Objektivitetsprincipen innebär att myndigheter ska beakta allas likhet inför lagen och vara sakliga och opartiska.

4.4. Likställighetsprincipen

Likställighetsprincipen innebär att kommuner och regioner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

5 Våld i nära relationer

Enligt 5 kap. 11 § SoL ingår det i socialnämndens uppgifter att verka för att den som har utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden skall också särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Både män och kvinnor utsätts för våld i nära relationer men framförallt är det kvinnor som utsätts och våldsutövaren är oftast en man. Våld mot kvinnor tenderar oftare att vara upprepat, grövre och resultera i fler negativa konsekvenser för den som utsätts än våld riktat mot män. I proposition 2006/07:38 "Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor" lyfter regeringen fram vissa grupper med kvinnor vilka är särskilt sårbara. Det gäller bland annat kvinnor med funktionsnedsättning, kvinnor med missbruksproblem och kvinnor med utländsk bakgrund.

Kvinnor med funktionsnedsättningar är särskilt sårbara, dels på grund av att vissa funktionsnedsättningar kan göra det svårt att fly, förflytta sig snabbt, orientera sig rumsligt och/eller uppfatta en hotfull situation och dels för att många kvinnor med funktionsnedsättningar är beroende av andra i sitt dagliga liv för vård, stöd och service. Det kan exempelvis handla om anhöriga, personliga assistenter och färdtjänstchaufförer. Dessa personer kan vara de som upptäcker att kvinnan är utsatt för våld men det kan också vara de som är förövarna.

Beroendet av andra människors stöd är en förklaring till att kvinnor med funktionsnedsättning löper en större risk att utsättas för våld jämfört med kvinnor i övrigt. Det är viktigt att det finns en medvetenhet hos handläggarna om vilka grupper som kan vara särskilt utsatta för våld och att man är uppmärksam på signaler och tecken på våldsutsatthet så att den våldsutsatta kan erbjudas adekvat vård, stöd och hjälp.

Mer om hur våld och utsatthet kan se ut för kvinnor med funktionsnedsättning finns att läsa i Socialstyrelsens utbildningsmaterial Sällan sedda - Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning från 2011.

Mer om arbetet med våld i nära relationer finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) samt i Socialstyrelsens handbok Våld från 2016.

Se därtill "Riktlinjer för arbetet mot våld i nära relationer" på Eknet.

5.1 Anmälningsskyldighet gällande barn

Alla som får vetskap om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialtjänsten. Personal inom myndigheter vars verksamheter berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Samma skyldighet råder för de som är anställda i offentlig eller privat verksamhet (14 kap. 1 § SoL).

6 Handläggning och dokumentation

Handläggning och dokumentation regleras i LSS, SoL och FL. Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som har kommit till nämndens kännedom via en ansökan eller på annat sätt, om

informationen kan motivera någon åtgärd av nämnden. Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

I det här avsnittet beskrivs handläggning enligt LSS. För handläggning enligt SoL se *Riktlinjer för handläggning av insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) för personer inom enheten för personer med funktionsnedsättning*.

Ytterligare information om handläggning och dokumentation finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om "Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS" (SOSFS 2014:5) samt i Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" från 2015.

6.1 Bemötande och tillgänglighet

Frågor om bemötande och tillgänglighet är särskilt viktiga att uppmärksamma under handläggningen. Det kan ha avgörande betydelse för en persons möjlighet att komma till tals och utöva inflytande över planerade och beslutade insatser, men också för kvaliteten i utredningen. Personer som ansöker om insatser och bistånd till följd av intellektuell/psykisk funktionsnedsättning ska ges ett gott bemötande under tillgängliga former.

Bemötandet kan behöva anpassas med hänsyn till den enskildes intellektuella/psykiska funktionsnedsättning eller om han eller hon talar ett annat språk. Det finns exempelvis funktionsnedsättningar som berör förmågan att kommunicera och där samtal måste genomföras med detta som utgångspunkt och med det stöd som krävs. Personer med kognitiva svårigheter kan ibland ha svårt att förstå och minnas information eller att koncentrera sig längre stunder. Det kan finnas hinder i den fysiska miljön som måste undanröjas. Det är viktigt att handläggaren utgår från varje persons faktiska förutsättningar.

6.2 Ombud

Utgångspunkten när det gäller handläggning av ett ärende inom socialtjänsten är att den enskilde, med myndighetens hjälp, ska klara av att ta tillvara sina rättigheter på egen hand i de flesta ärenden. Den enskilde kan dock, av olika anledningar, vilja eller behöva använda sig av exempelvis en anhörig, en vän, en god man eller en advokat som sitt ombud, sitt biträde eller sin stödperson. Enligt 14 § FL får den som är part i ett ärende anlita ombud eller biträde och fritt välja vem som ska anlitas för uppdraget. Inga speciella kvalifikationer krävs av ombudet. Den beslutande nämnden kan dock med stöd av 14 § 2 st. FL besluta att ett ombud eller ett biträde inte längre får medverka i ärendet om han eller hon bedöms vara olämplig för sitt uppdrag.

Rätten att anlita ett ombud eller ett biträde innebär inte att den som är part i ett ärende överhuvudtaget inte behöver stå i kontakt med myndigheten personligen. Om socialnämnden anser att den enskilde behöver medverka personligen kan nämnden begära det.

Med ombud enligt FL avses den som har en fullmakt att helt eller delvis föra talan för den enskildes räkning. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för den enskilde. Ombudet är behörigt att företräda den enskilde i dennes frånvaro. Skriftväxling bör ske med ombudet.

Det finns inga bestämmelser i FL för hur en fullmakt ska vara utformad eller hur den ska lämnas. En fullmakt kan vara både muntlig och skriftlig, det är därför nödvändigt att ta reda på vem eller vilka som är ombud samt vad ombudet har rätt att göra enligt fullmakten. Om en fullmakt lämnas

muntligen ska detta dokumenteras enligt 11 kap. 5 § SoL. Socialnämnden kan kräva en skriftlig fullmakt av en person som den enskilde har utsett som ombud. Det gäller framför allt i ärenden där socialnämnden anser det nödvändigt att kunna styrka att det finns en fullmakt. En skriftlig fullmakt ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn.

Mer om vad som gäller för ombud finns i Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" från 2015.

6.3 Ansökan

Ansökan kan göras både skriftligt och muntligt. Vid inkommen ansökan ska utredning alltid inledas. En ansökan ska alltid dokumenteras i socialförvaltningens verksamhetssystem. En ansökan leder alltid till utredning och beslut.

Ansökan kan göras av den enskilde själv, genom god man/förvaltare eller att den enskilde anlitar ett ombud som för dennes talan i ett ärende hos en myndighet (14 § FL). Ombudet ska då ha en fullmakt.

De som är behöriga att söka är:

- Vuxna personer från 18 år. Vuxna ska själva begära insatser men kan företrädas av ett ombud med fullmakt.
- God man eller förvaltare, i de fall vuxna personer saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan.
- Barn som är 15 år men som inte fyllt 18 år, och som har förmåga att ta ställning ska begära insatsen tillsammans med vårdnadshavare.
- Vårdnadshavare om insatsen avser barn under 15 år.
- Vårdnadshavare om insatsen avser barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan.
- Om ett barn som fyllt 15 år har förmåga att ta ställning och inte vill ansöka om insats enligt LSS kan ingen utredning inledas.

6.3.1 Om vårdnadshavare är oense

Genom en ändring i Föräldrabalken inskränks en vårdnadshavares beslutanderätt i vissa fall (6 kap 13a § FB). Bestämmelsen ger socialnämnden möjlighet att besluta att åtgärder får vidtas trots att barnets vårdnadshavare inte är överens. Exempel på när bestämmelsen kan användas är när vårdnadshavare inte är överens om att begära insatser enligt LSS. Detta beslut kan fattas av socialnämnden, inte av en tjänsteman. Bestämmelsen gäller enbart insatserna biträde av kontakt-person, avlösarservice i hemmet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet.

6.4 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

6.4.1 Bosättningskommunens ansvar

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt (16 § första stycket LSS). Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser. Det finns dock undantag från denna regel, se vidare "Vistelsekommunens ansvar och Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun" (Prop. 2010/11:49).

Bosättningskommunen ansvarar även för det stöd och den service enligt LSS som den enskilde kan behöva under en tillfällig vistelse i en annan kommun (om det inte handlar om ett akut behov av stöd). Det gäller oavsett hur lång vistelsen är. Bosättningskommunens ansvar gäller till exempel i samband med en längre tids studier eller arbete på annan ort, men även i samband med en vistelse i sommarhuset, en kurs på annan ort eller ett teaterbesök med behov av ledsagning. Bosättningskommunen ska ansvara för stödet till den enskilde så länge han eller hon inte väljer att bosätta sig i en annan kommun.

6.4.2 Vistelsekommunens ansvar

Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt LSS som kan behövas i den akuta situationen (16 § fjärde stycket LSS). Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och ansvara för att verkställa ett beslut när en person under en kortare tid vistas i en annan kommun och har behov av stöd och service (16 a § LSS). Med kortare tid avses här semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader (Prop. 2010/11:49).

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (16 b § LSS). Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats (Prop. 2010/11:49).

6.4.3 Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun

Det finns ytterligare ett undantag från huvudregeln om bosättningskommunens ansvar för insatser enligt LSS (16 § LSS). Undantaget gäller dem som är bosatta i en kommun genom ett beslut om boende för barn och unga enligt 9 § 8 eller för vuxna enligt 9 § 9 LSS av en annan kommun.

I det fall en person är bosatt i en kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska den kommun som beslutat om boendet behålla ansvaret för LSS-insatser. För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret ska även insatser enligt SoL som den enskilde kan behöva beslutas av den kommun som fattat beslut om boendet.

Motsvarande gäller, att den kommun som med stöd av SoL eller LVU har placerat ett barn i familjehem eller i ett hem för vård eller boende, HVB, i en annan kommun även har ansvar för insatser enligt LSS om barnet behöver detta. Detta sammanhållna ansvar inkluderar även insatser som blir aktuella först sedan den enskilde flyttat till den nya bosättningskommunen.

Det sammanhållna ansvaret innebär vidare att den nya bosättningskommunen inte ska pröva en ansökan om insatser från den enskilde, utan ska hänvisa honom eller henne till den kommun som fattat beslut om boendet. (Prop. 2010/11:49) Den enskilde kan istället ansöka om förhandsbesked, se nedan.

6.4.4 Underrättelseskyldighet

För att undvika att en kommun där en enskild är bosatt eller vistas inte känner till detta har den placerande kommunen underrättelseskyldighet (17 § 1 st. LSS). Det innebär att den kommun som träffar avtal om en insats enligt 9 § 8 eller 9 § 9 LSS med en enskild utförare i en annan kommun ska

underrätta den kommun där den enskilde utförarens verksamhet ligger om detta avtal. (Prop. 2009/10:176)

6.4.5 Förhandsbesked

En person med funktionsnedsättning som vill flytta till en annan kommun har rätt att ansöka om förhandsbesked (16 § LSS). Med detta menas att personen i förväg kan få besked om rätt till LSS-insatser i den kommun dit han eller hon vill flytta. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som för personer som redan bor i kommunen. Planering och förberedelser ska påbörjas omedelbart, men det är först efter inflyttning som kommunen har skyldighet att utföra beviljade insatser.

Förhandsbesked gäller under sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet gäller blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

6.4.6 Förhandsbesked vid bosättning i annan kommun

En enskild som redan är bosatt i en kommun kan ansöka om förhandsbesked i denna kommun under förutsättning att det är en annan kommun som har det ursprungliga ansvaret för de LSS-insatser som redan är beviljade. Den placerande kommunen har kvar ansvaret till dess att den nya bosättningskommunen, efter att ha gett förhandsbesked, börjar verkställa insatser för den enskilde. Det räcker inte med att en ansökan om förhandsbesked har prövats utan den enskilde måste även ha möjlighet att välja om han eller hon vill ha de erbjudna insatserna (Prop. 2010/11:49).

6.5 Utredning

Begreppet utredning gäller för all verksamhet som behövs för att göra det möjligt för socialnämnden att kunna fatta beslut i ett ärende. Utredningen används också som ett sammanfattande begrepp för den slutliga dokumentationen som själva utredningen utmynnar i och som ska ge beslutsfattaren ett beslutsunderlag och en grund för valet av fortsatta insatser. När en person begär insatser enligt LSS ska en utredning inledas utan dröjsmål. En utredning påbörjas enbart om den enskilde eller legal företrädare begär det (8 § LSS). Utredningen genomförs i samråd med den enskilde. Dennes önskemål och förslag ska prövas. Anhöriga, närstående eller legal företrädare ska, om den enskilde så önskar, ges möjlighet att ge sina synpunkter. Utredningen ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

I LSS anges inte att en utredning ska genomföras på ett visst sätt eller avslutas inom en viss tid. I 9 § FL regleras dock att varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Utredningen ska genomföras skyndsamt.

6.5.1 Samtycke

Eftersom sekretessreglerna syftar till att skydda den enskilde gäller sekretessen i princip inte mot den enskilde själv (12 kap. 1 § OSL). Den enskilde har därmed möjlighet att samtycka till att sekretess som gäller till skydd för denne helt eller delvis efterges (12 kap. 2 § 1 st. OSL). Det finns inga krav i lagstiftningen på hur ett samtycke ska vara utformat. Det kan vara muntligt eller skriftligt. Om den

enskilde har lämnat samtycke till att socialnämnden får kontakta andra myndigheter eller personer ska samtycket dock alltid dokumenteras (5 kap. 5 § SOSFS 2014:5).

Av dokumentationen ska framgå:

1. vilka andra myndigheter som får kontaktas och i vilket syfte
2. om närstående får kontaktas och i vilket syfte
3. vilka sakkunniga och referenspersoner som får kontaktas och i vilket syfte och
4. när samtycket har lämnats.

Om den enskilde återkallar hela eller delar av sitt samtycke ska detta dokumenteras så att det tydligt framgår att samtycket inte längre gäller eller att det har ändrats.

6.5.2 Kommunikering av utredning

Kravet på kommunikering i 25 § FL innebär att en myndighet inte får avgöra ett ärende som avser myndighetsutövning mot enskild utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan. Den som är part i ärendet ska också ha fått möjlighet att yttra sig över uppgifterna innan myndigheten fattar sitt beslut. Skyldigheten att kommunicera – kommunikationsprincipen – syftar till att stärka den enskildes rättssäkerhet. Grundtanken är att "ingen ska dömas ohörd". Skyldigheten att kommunicera ska alltså fullgöras i två steg. De som har ställning som part ska

1. underrättas om uppgifter som tillförts utredningen av någon annan och
2. få möjlighet att yttra sig över det.

Den enskilde får på detta sätt kännedom om alla de omständigheter som nämnden grundar sitt beslut på och tillfälle att komplettera och kontrollera utredningsmaterialet. Den enskilde har därmed också större möjligheter att ta tillvara sin rätt. Nämnden får i sin tur möjlighet att kontrollera att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter.

Huvudregel för kommunikering

Med några undantag gäller bestämmelserna om kommunikering alla ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. Ärenden som gäller bistånd enligt SoL respektive insatser enligt LSS är att betrakta som myndighetsutövning och ska enligt huvudregeln kommuniceras innan beslut.

Undantag från huvudregeln

I vissa fall är kommunikering inte nödvändig. Det gäller bl.a. om

- beslutet inte går part emot, dvs. om den enskilde får precis vad han eller hon har ansökt om eller begärt
- uppgiften saknar betydelse, t.ex. om en annan person har lämnat en uppgift som man redan känner till eller som inte behövs för beslutsfattandet, eller
- det är uppenbart obehövt att kommunicera.

Vidare kan kommunikering underlåtas om ärendets avgörande inte kan uppskjutas. Det kan t.ex. bli aktuellt vid ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU eller 13 § LVM. Undantaget är

uttryckligen begränsat till ärenden då tidsmarginalen är för knapp för att man ska hinna med kommunikering. Det går inte att hänvisa till myndighetens arbetsbörda eller "dålig planering" för att låta bli att kommunicera. Om alla uppgifter i utredningen har lämnats av den enskilde behöver ingen kommunikering ske innan nämnden fattar beslut i ärendet. Det kan ändå finnas skäl att vid t.ex. omfattande utredningar kommunicera utredningsmaterialet med den enskilde för att försäkra sig om att de uppgifter som han eller hon har lämnat är korrekt uppfattade.

6.6 Beslut

För att det inte ska råda någon tvekan om vad nämnden har beslutat i ett ärende om insatser enligt LSS är det viktigt att det i beslutsmeningen framgår vad den enskilde har ansökt om, huruvida beslutet innebär bifall eller avslag, vad som har beviljats, för hur lång tid beslutet gäller, enligt vilket lagrum beslutet har fattats och om beslutet innehåller några förbehåll. Om den enskilde inte har beviljats allt som denne har ansökt om ska nämnden fatta ett beslut om delavslag i fråga om det som inte beviljas (Socialstyrelsen 2015, Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, s. 158).

Enligt 32 § FL ska ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. Beslut om avslag ska motiveras skriftligt och den enskilde ska informeras om rätten att överklaga beslutet. Besvärshänvisning ska finnas med på beslutsdokumentet. Både beslut och utredning ska delges den enskilde skriftligen och dokumenteras i den sociala journalen. Beslut fattas i enlighet med socialnämndens delegationsordning.

Enligt 33 § FL ska den som är part i ärendet ska så snart som möjligt efter att beslutet är fattat underrättas om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Efter att ett beslut om bistånd har fattats ska det därtill planeras hur det praktiskt ska verkställas.

6.6.1 Särskilda skäl vid beslut om boende i en annan kommun

Ett beslut om boende i en annan kommun får bara fattas om det finns särskilda skäl (16 c § LSS). Särskilda skäl kan till exempel vara att underlätta för personer som har en ovanlig diagnos eller komplicerade funktionsnedsättningar att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens. Målet bör vara att den enskilde efter en kortare eller längre tid ska flytta hem och att hemkommunen under tiden skapat ett stöd med god kvalitet på hemmaplan.

6.6.2 Icke verkställda beslut

Socialnämnden ska enligt 16 kap. 6 f § SoL rapportera alla gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900). För varje beslut ska socialnämnden ange tidpunkten för beslutet, vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Särskild avgift

Av 16 kap. 6 § c SoL respektive 28 c § LSS framgår att en kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som någon är berättigad till enligt beslut av socialnämnden ska åläggas att betala särskild avgift. Det samma gäller om kommunen inte inom skälig

tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits. Beslut om bistånd ska i princip verkställas omedelbart. Det anses dock inte rimligt att kommunen alltid ska kunna tillhandahålla ett visst bistånd omedelbart. Skyldigheten att betala sanktionsavgift har därför inte knutits till dagen för beslut eller dagen då verkställigheten av beslutet avbrutits. Verkställigheten ska istället ske inom skälig tid. Vad som bedöms som skälig tid får avgöras från fall till fall. Tidsgränsen om tre månader för anmälan är inte av avgörande betydelse för denna bedömning.

I de fall bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut enligt 16 § 2 LSS ska vistelsekommunen betala den särskilda avgiften om verkställighet inte sker inom skälig tid.

6.7 Överklagande

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut som helt eller delvis har gått denne emot (33 § FL samt 42 § FL). Beslutet ska överklagas skriftligen och den handläggare som har handlagt ärendet ska vara den enskilde behjälplig med hanteringen av överklagan om den enskilde så önskar (6 § FL). Den enskilde ska dock på egen hand formulera innehållet i sin överklagan.

Överklagandet ska ha inkommit till socialnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet (44 § FL). Om socialnämnden inte avvisar överklagandet enligt 45 § FL, ska nämnden skyndsamt¹ överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen i enlighet med 46 § FL. Om socialnämnden ändrar ett beslut som har överklagats, ska nämnden överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet (46 § FL). Socialnämnden får dock endast ändra ett beslut som har överklagats enbart i sådana fall som avses i 38 § FL och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet (39 § FL).

Mer om vad som gäller kring överklagande regleras i 39–49 §§ FL.

6.8 Uppföljning

Uppföljning av beviljade insatser sker vid förändrade behov eller minst en gång per år för att se till att målet för insatserna uppnås. Uppföljning kan komma att leda till att beslutet omprövas. Om så är fallet är det viktigt att informera den enskilde/företrädare om att uppföljningen ledde till en ny prövning och att en ny utredning kommer att genomföras vilket i sin tur kan leda till förändrade insatser helt eller delvis. Vid uppföljning är det viktigt att den enskildes och/eller legala företrädares synpunkter kommer fram. Tidsbegränsade beslut följs upp i god tid innan insatstiden löper ut. Det är viktigt att den enskilde ges möjlighet att ansöka om eventuell förlängning av insatsen i god tid så att en ny utredning genomförs och kommuniceras.

6.9 Avgifter

Utgångspunkten är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS är avgiftsfria. Kommunen får ta ut avgifter för boende, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter, det vill säga för sådana utgifter som alla

¹I förvaltningslagen anges inte inom vilken tid beslutsmyndigheten ska överlämna ett överklagande till förvaltningsrätten. Det är från rättssäkerhetssynpunkt en självklarhet att överlämnandet måste ske utan dröjsmål. JO har vid flera tillfällen uttalat att som regel bör tiden inte överstiga en vecka (se bl.a. JO:s ämbetsberättelse 1995/96 s. 314).

människor normalt har. I Ekerö kommun har socialnämnden fastställt avgifter för måltider under korttidsvistelse och korttidstillsyn, se socialnämndens beslut 2019-10-02 § 89.

Föräldrar är enligt föräldrabalken försörjningsskyldiga för sina barn längst tills dessa blir 21 år under förutsättning att de går i skolan. Bestämmelsen i Föräldrabalken innebär inte att föräldrarna ska betala ersättning till kommunen när den unge har fyllt 18 år. Kommunen har därmed inte rätt att begära ersättning från föräldrarna. Ungdomen kan debiteras avgift först när den har en egen inkomst.

Den som uppfyller villkoren har rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken. Sådan aktivitetsersättning betalas ut tidigast från halvårsskiftet det år den unge fyller 19 år.

6.10 Individuella planer

6.10.1 Författningsreglerade planer på individnivå

Inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns det på flera områden en lagstadgad skyldighet att upprätta särskilda planer för enskilda individer. Skyldigheten att upprätta och utforma planer är reglerad i olika lagar, förordningar och föreskrifter. Rekommendationer om planer finns även i allmänna råd som beslutats av Socialstyrelsen. Vilken eller vilka planer som ska upprättas styrs bl.a. av den enskildes behov av insatser från olika delar av hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Om den enskilde får insatser från flera olika verksamheter kan det finnas krav på att flera planer ska upprättas. Om den enskilde behöver insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns det även krav på samordnade planer. I vissa fall ligger ansvaret för att upprätta en sådan på en av aktörerna. I andra fall kan aktörerna ha ett delat ansvar.

6.10.2 Samordnad individuell plan

Sedan 1 januari 2013 är kommuner och regioner skyldiga att upprätta samordnad individuell plan (SIP) när den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården (2 kap. 7 § SoL och 3f § HSL). SIP syftar till att säkerställa samarbetet mellan de olika huvudmännen och ska samla individens behov i ett dokument. I planen ska det uppges:

1. Vilka insatser som behövs
2. Vilka insatser respektive huvudman ansvarar för
3. Vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller regionen
4. Vem av huvudmännen som har det övergripande ansvaret för planen

Personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvården kan initiera en SIP medan exempelvis den enskilde eller närstående kan föreslå att en SIP ska startas. Det är den enskilde eller dennes legala företrädare som ger samtycke till att SIP upprättas och därmed även till vilka aktörer som får sammankallas till mötet.

6.10.3 Genomförandeplan

Hur ett beslut om insatser ska genomföras dokumenteras i en genomförandeplan. Den ska även omfatta åtgärder och insatser som andra huvudmän ansvarar för. En genomförandeplan ska upprättas av leverantören enligt uppdrag från myndighet. Genomförandeplanen ska upprättas

tillsammans med den enskilde och legal företrädare eller annan företrädare om den enskilde så önskar. Genomförandeplanen ska upprättas och sändas till ansvarig handläggare inom 30 dagar från det att leverantören har påbörjat ett uppdrag från handläggaren. Leverantören ska under tiden för beslutet kontinuerligt föra social dokumentation. Genomförandeplanen ska följas upp minst en gång per år och revideras vid behov. Efter revidering/uppföljning ska genomförandeplanen sändas till ansvarig handläggare.

6.10.4 Individuell plan

I samband med att en LSS-insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade åtgärder upprättas i samråd med honom eller henne (10 § LSS). Den enskilde som beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas. I planen ska redovisas vilka åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller regionen. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Syftet är att ge den enskilde inflytande över de insatser som planeras och en överblick över när olika insatser ska komma i fråga.

7 Insatser

LSS är en rättighetslag. Det innebär att de personer som tillhör lagens personkrets har rätt till i lagen särskilt angivna insatser om de behöver det i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. LSS innebär inte någon inskränkning i de rättigheter som den enskilde kan ha enligt någon annan lag. Målet för insatserna är att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Den enskilde ska ha ett direkt inflytande över planeringen, utformningen och genomförandet av insatserna. De insatser som genomförs ska kännetecknas av kontinuitet, tillgänglighet, samordning och varaktighet.

Personer som omfattas av LSS har enligt 7 § LSS rätt till de insatser som framgår av 9 § 1–10 LSS om de behöver sådant stöd och service för sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

1. Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder
2. Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken
3. Ledsagarservice
4. Biträde av kontaktperson
5. Avlösarservice i hemmet
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
8. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

10. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete eller inte utbildar sig

Ekerö kommuns valfrihetssystem

Ekerö kommun tillämpar valfrihetssystem inom boendestöd, hemtjänst samt avlösarservice och ledsagarservice enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). Den enskilde har rätt att välja vem av de godkända utförarna som ska utföra de biståndsbedömda insatserna. Om den enskilde inte vill eller kan välja finns ett ickevalsalternativ. Ickevalsalternativet roterar mellan de godkända utförarna en månad i taget. Den enskilde har även rätt att när som helst byta utförare. Om den enskilde önskar göra ett byte av utförare kontaktar denne ansvarig handläggare som i sin tur informerar berörda utförare. Handläggaren ska informera den enskilde om möjligheten att välja och byta utförare. Information och informationsblad om aktuella utförare finns på www.ekero.se

7.1 Personkretsbedömning

För att ta del av de insatser som anges i 9 § LSS måste den enskilde omfattas av någon av de tre personkretsar som nämns i 1 § LSS. Frågan om en person tillhör personkretsen eller inte blir aktuell när personen begär insatser enligt 9 § LSS. Beslut om personkretstillhörighet fattas inte särskilt, utan ska vara en del av beslut om insatser.

7.1.1 Personkrets 1 (1 § p 1 LSS)

För att omfattas av personkrets 1 krävs att personen har diagnosen utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Med begreppet utvecklingsstörning avses en intellektuell, kognitiv eller kommunikativ funktionsnedsättning. Utvecklingsstörningen kan vara medfödd eller ha uppkommit under individens utvecklingsperiod, i regel före 16 års ålder, och är så betydande att personen behöver stöd och hjälp i sin livsföring. Orsaken till bristen eller skadan saknar betydelse. Med diagnoserna autism eller autismspektrumstörning avses djupgående störningar i fråga om social förmåga, kommunikation och beteende. Aspergers syndrom är exempel på autismliknande tillstånd.

För att fastställa personkretstillhörighet krävs diagnos och intyg om utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Intyg med kod gällande diagnos ska utfärdas av legitimerad läkare eller legitimerad psykolog.

Diagnos först i vuxen ålder

I princip ska funktionsnedsättning ha visat sig under utvecklingsåren (1 § 1 LSS). Det kan dock inte uteslutas att en person har vuxit upp utan att funktionsnedsättningen identifierats. Det förekommer därför att en person i vuxen ålder begär insatser med hänvisning till sin funktionsnedsättning. En samlad medicinsk, psykologisk, social och pedagogisk bedömning behöver göras för att kunna fastställa om personen tillhör personkrets 1.

7.1.2 Personkrets 2 (1 § 2 LSS)

Personkrets 2 omfattar personer som fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter en hjärnskada i vuxen ålder. Med vuxen ålder avses tid efter utvecklingsåren, det vill säga från 16 år. Hjärnskadorna ska ha orsakats av yttre våld exempelvis

trafikskador eller sjukdomar av kroppslig art. Personkrets 2 omfattar inte personer med psykiska sjukdomstillstånd som också kan ge ett begåvningsmässigt funktionshinder, till exempel demens. Personkretsen omfattar inte heller personer med sjukdomar som följd av ett missbruk av beroendeframkallande medel. Personer med Alzheimers kan i vissa fall omfattas av personkrets 2. För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg av legitimerad läkare om hjärnskadans och dess uppkomst och utredning av legitimerad psykolog som styrker den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen.

7.1.3 Personkrets 3 (1 § 3 LSS)

Personkrets 3 omfattar personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. För personer med flera funktionsnedsättningar ska den samlade effekten bedömas. Personer som inte omfattas av personkrets 1 eller 2 kan vid en sammantagen bedömning omfattas av personkrets 3.

Personkrets 3 är inte diagnosstyrd. Orsaken till funktionsnedsättningen är av underordnad betydelse liksom den medicinska orsaken. Det är omfattningen av stödbehovet som ska vara avgörande. Samtliga nedanstående rekvisit ska vara uppfyllda för att den enskilde ska omfattas av personkrets 3.

Den fysiska eller psykiska funktionsnedsättningen ska:

- Vara stor, varaktig och inte orsakat av normalt åldrande.
- Leda till ett omfattande behov av stöd eller service.
- Förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen.

Varaktig funktionsnedsättning

Med varaktig funktionsnedsättning menas att den inte ska vara av övergående eller tillfällig natur. Tidsgränsen för om funktionsnedsättningen ska betraktas som varaktig får bedömas i varje enskilt fall. En generell regel är att funktionsnedsättningen består under överskådlig tid, minst 2 år. I fall där varaktigheten är svår att bedöma får handläggaren utgå från den situation som råder vid utredningstillfället och överväga att tidsbegränsa beslutet för att kunna göra en förnyad bedömning.

Omfattande behov av stöd och service

Med stor och omfattad funktionsnedsättning menas att nedsättningen ska ha en sådan karaktär eller omfattning att den starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, till exempel boende och fritid. Detsamma gäller om en person dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen för att till exempel äta, klä sig, sköta hygien, förflytta sig eller kommunicera.

Betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som till exempel hygien, toalettbestyr, mathållning, av- och påklädning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning eller att sköta sin ekonomi. Personen kan också ha svårt att kommunicera med andra.

Vid bedömningen om en person med funktionsnedsättning behöver en viss insats i den dagliga livsföringen behöver LSS-handläggaren jämföra med den livsföring som kan anses normal för

personer i samma ålder. För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg av legitimerad läkare med specialistkompetens och eventuell specialist som beskriver funktionsnedsättningen, exempelvis bedömning av aktiviteter i det dagliga livet (ADL) av arbetsterapeut. Av intygen ska framgå:

- vilken funktionsförmåga den enskilde har
- att funktionsnedsättningen är varaktig
- att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande
- att funktionsnedsättningen är stor (omfattar flera livsområden samtidigt)
- att funktionsnedsättningen förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen.

Vad är inte ett normalt åldrande

För att en person ska omfattas av lagen krävs också att det är uppenbart att funktionsnedsättningen inte beror på ett normalt åldrande. En naturlig och med åldern sammanhängande funktionsförlust, av den omfattning som lagen förutsätter, inträder i realiteten enbart hos äldre. Som äldre betraktas enligt vanligt språkbruk personer över den allmänna pensionsåldern. Äldre personer kan ingå i personkretsen, till exempel när åldrandet ökat svårigheterna till följd av en funktionsnedsättning som debuterat vid sådan ålder att den uppenbart inte är åldersrelaterad. Likaledes kan äldre personer omfattas av lagen om de drabbats av en omfattande funktionsnedsättning utan samband med åldrandet, exempelvis genom en skada efter en trafikolycka.

7.1.4 Personkretsbedömning av barn

Bedömningen av personkretstillhörighet för barn ska huvudsakligen göras utifrån samma kriterier som för vuxna. Det är funktionsnedsättningens konsekvenser och varaktighet som ska bedömas. Hos små barn med funktionsnedsättning får handläggaren göra en bedömning av om barnet med stigande ålder kan antas komma att få onormalt stora svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

7.1.5 Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad som en förälder ansvarar för att ge till ett barn utan funktionsnedsättning, enligt 6 kap. 2 § FB, utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser.

7.1.6 Gemensamt hushåll

I en familj där vuxna lever i hushållsgemenskap är utgångspunkten för bedömningen att man normalt ger varandra viss praktisk hjälp vid skötsel av hemmet. Däremot kan omsorgsbehov inte anses ligga inom ramen för vad man bistår varandra med inom familjen. Denna bedömning gäller oavsett om det handlar om makar, partnerskap eller sammanboende eller när det finns hemmavarande barn över 18 år.

7.2 Hälso- och sjukvård

Kommunerna har sjukvårdsansvar (exklusive läkarvård) och ansvar för habilitering, rehabilitering och hjälpmedel för personer som bor i särskilda boendeformer och/eller har dagverksamhet (HSL §§ 18

och 18 a). Regionen ansvarar för läkarinsatser, specialiserad hälso- och sjukvård, specialiserad rehabilitering, specialiserad habilitering och vissa hjälpmedel.

Normaliseringsprincipen gäller vilket innebär att om en person önskar få hälso- och sjukvårdsinsatsen i öppenvård (inom husläkarverksamhet och primärvårdsrehabilitering) kan de välja, eller få hjälp att välja, alternativ i linje med övrig befolkning.

Hälso- och sjukvård ingår i:

- Bostad med särskild service för barn eller ungdomar
- Bostad med särskild service för vuxna
- Daglig verksamhet.

7.3 Omvårdnad

Med omvårdnad avses praktiska åtgärder för att stödja och hjälpa till med dagliga personliga behov som den enskilde har svårt att klara själv. Hit hör till exempel hjälp med att äta, att sköta sin hygien, att gå och förflytta sig, att kommunicera med andra liksom personliga inköp. Omvårdnaden ska ges utifrån den enskildes behov. I ansvaret för omvårdnaden ingår också att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan få den hälso- och sjukvård, tandvård samt de hjälpmedel han eller hon behöver. Individuella psykiska och fysiska behov ska kunna tillgodoses genom omvårdnaden.

Omvårdnad ingår i insatserna:

- Avlösarservice i hemmet
- Korttidsvistelse
- Korttidstillsyn
- Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
- Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
- Daglig verksamhet.

7.4 Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter

I vissa insatser ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Syftet är att ge personer med omfattande funktionsnedsättning möjlighet att utifrån egna önskemål kunna ta del av det allmänna fritids- och kulturutbudet utifrån individuella förutsättningar, både som åskådare och som aktiva utförare.

Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatserna:

- Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
- Bostad med särskild service för vuxna.

7.5 Rådgivning och annat personligt stöd (9 § 1 LSS)

Personer som omfattas av LSS har rätt till rådgivning och annat personligt stöd av till exempel kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, talpedagog, logoped, arbetsterapeut och dietist. Insatsen ges till personen med funktionsnedsättning men kan utformas som rådgivning och personligt stöd till hela familjen. Det är Region Stockholm, Habilitering och Hälsa, som ansvarar för denna insats.

7.6 Personlig assistans (9 § 2 LSS)

Genom personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att få ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. Stödet ska kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge ökade möjligheter till ett självständigt liv och att kunna studera, delta i sysselsättning och fritidsaktiviteter, få möjlighet till ett eget boende med mera.

Ansökan om personlig assistans kan ske såväl hos kommunen som hos Försäkringskassan. Avser en ansökan hos kommunen mer omfattande behov ska ett samarbete med Försäkringskassan inledas. Enligt 15 § 8 LSS ska kommunen anmäla till Försäkringskassan om den sökande kan antas ha rätt till assistansersättning.

Rätten till personlig assistans bedöms i två steg. Inledningsvis bedöms om den enskilde tillhör personkretsen enligt 1 § LSS. I nästa steg bedöms behovet av stöd med personlig hygien, med måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra samt annat stöd som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde. Detta utgör de grundläggande behoven. Av utredningen ska framgå hur den enskildes hjälpbehov ser ut för var och en av de fem grundläggande behoven.

Den enskilde kan vara berättigad till insatsen även om hen inte behöver hjälp med samtliga grundläggande behov. Ju större stödbehov i tid som finns desto mer talar omständigheterna för att rätt till insatsen finns. Om utredningen visar att den enskilde behöver hjälp med de grundläggande behoven kan personlig assistans beviljas för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Sådana behov kan vara hjälp med att sköta sitt hem, hjälp i arbetet, hjälp i att göra sig förstådd och ta emot information, ledsagning och deltagande i fritidsaktiviteter.

Att behoven tillgodoses på annat sätt kan innebära att den enskilde får stöd av personal inom skola och barnomsorg, daglig verksamhet eller genom vad som normalt faller under makars ansvar för varandra eller föräldrars ansvar enligt föräldrabalken. Personlig assistans bör beviljas i sådan omfattning att den enskildes hela behov av personliga stödinsatser kan tillgodoses. Detta innebär att även sådant som stödbehov omfattas som enskilt inte skulle ge rätt till insatsen. En viktig utgångspunkt är att personlig assistans ska vara en sammanhållen insats som ger samordning och kontinuitet och som begränsar antalet personer som utför insatsen. Städning, inköp eller liknande uppgifter som inte görs tillsammans med den enskilde som ett led i det personliga stödet ska inte tas med vid beräkningen av behovet av personlig assistans.

7.6.1 Personlig assistans till barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker dels enligt samma kriterier som för vuxna och dels med beaktande av att insatsen kan vara av grundläggande betydelse för barn som har omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet och som på grund av till exempel hjärnskada, genetisk skada eller sjukdom har flera funktionsnedsättningar samtidigt. Insatsen bör alltid övervägas som ett alternativ för barn och ungdomar till att bo utanför föräldrahemmet.

Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är ett normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. En förälder som har vårdbidrag från Försäkringskassan för sitt barn och ansöker om personlig assistans för barnet kan inte nekas insatsen med hänvisning till att vårdbidrag är beviljat.

7.6.2 Föräldrar med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är i princip inte en uppgift för föräldrarnas assistent. Under spädbarnsåret är barnet känslomässigt och praktiskt beroende av någon vuxen, oftast en förälder. Har då föräldern biträde av personlig assistent är det därför naturligt att assistenten, om det är en därtill lämplig person, också hjälper den funktionshindrade föräldern att klara den praktiska omvårdnaden om barnet, till exempel vid amning och blöjbyten. Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödinsatser via socialtjänsten. LSS-insatser till förälder ska annars inte tillgodose barnens behov av omsorg och tillsyn.

7.6.3 Personlig assistans i barnsomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård

Personlig assistans ska inte ersätta personal som behövs för att driva ordinarie verksamhet. Det är den enskildes personliga behov av stöd och hjälp som ska tillgodoses. Om barnets behov inte tillgodoses inom ordinarie verksamhet, är det huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Det kan till exempel innebära att personaltätheten höjs eller att verksamheten tillförs specialpedagogiskt stöd. Om det finns särskilda skäl kan den enskilde ha rätt till personlig assistans under vistelse i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård.

7.6.4 Personlig assistans i bostad med särskild service

I bostad med särskild service 9 § p 8 och 9 § p 9 ska det finnas personalresurser som tillgodoser den enskildes behov. Personalbrist ska inte lösas genom personlig assistans.

7.6.5 Omfattning

Kommunen ansvarar för insatsen enligt LSS om antalet assistanstimmar för att tillgodose de grundläggande behoven i genomsnitt inte överstiger 20 timmar i veckan. Försäkringskassan ansvarar för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken då antalet timmar i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan. Kommunen ska anmäla till Försäkringskassan om en person antas ha rätt till assistansersättning och informera den enskilde om att ansöka hos Försäkringskassan. I avvaktan på beslutet ska kommunen tillgodose den enskildes behov, om det inte kan tillgodoses på annat sätt. Däremot kan inte kommunen bevilja insatsen med motivering att avvakta Försäkringskassans beslut. Kommunen måste alltid göra en egen prövning av ansökan om personlig assistans och bevilja eller avslå utifrån en egen bedömning.

7.6.6 Behov av fler än en assistent samtidigt

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992: 1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen har utretts (9 a § LSS).

Att möjligheterna ska ha utretts innebär att beslut om bostadsanpassningsbidrag eller bedömning av arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska bifogas ansökan om dubbel assistans. Den enskilde behöver inte ha överklagat ett eventuellt avslag för att frågan ska anses tillräckligt utredd. Om

bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel överhuvudtaget inte är aktuella får möjligheterna anses utredda med en sådant konstaterande.

7.6.7 Tillfällig utökning

I de fallen beviljade assistanstimmar inte täcker behovet av assistans görs en bedömning av den enskildes behov. En tillfällig utökning av personlig assistans kan ske i samband med en semesterresa eller sjukdom. Kommunen ansvarar även för merkostnader i samband med ordinarie assistents sjukdom (s.k. sjuklöner).

7.6.8 Åldersgräns

Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar endast om insatsen har bifallits före den enskilde har fyllt 65 år eller om ansökan har inkommit till kommunen senast dagen för 65-årsdagen. Insatsen kan efter 65-årsdagen inte utökas utan kvarstår på samma nivå.

7.6.9 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.7 Ledsagarservice (9 § 3 LSS)

Ledsagarservice syftar till att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta social isolering. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och utförs av anställd personal. Den enskilde ges genom insatsen möjlighet att till exempel delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, besöka vänner och promenera. Insatsen utförs oftast i den enskildes närmiljö (Storstockholmsområdet). Några omfattande insatser i assistansliknande former anses inte ligga inom ramen för ledsagarservice. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven. I ledsagarservice ingår ingen omvårdnad, men ledsagaren kan bistå med enklare toalettbesök, måltidsstöd eller av- och påklädning. Ledsagarservice får inte heller användas som transport med bil istället för t ex färdtjänst.

7.7.1 Omfattning

Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen. Vid bedömningen av behovet av ledsagarservice till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder. I insatserna bostad med särskild service för barn (9 § p. 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § p. 9 LSS) ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Den enskildes behov av individuellt anpassad ledsagning ska normalt tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen. Utifrån den enskildes behov kan det i undantagsfall finnas situationer där det finns skäl att bevilja insatsen ledsagning.

7.7.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.8 Kontaktperson (9 § 4 LSS)

Syftet med insatsen är att bryta isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen ska ges som ett icke professionellt stöd och innehåller ingen omvårdnad. Kontaktpersonen har inte något juridiskt ansvar i sitt uppdrag.

Vi bedömning av den enskildes behov ska hänsyn tas till den enskildes sociala nätverk. Avsikten med insatsen är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Vid bedömning av behovet av kontaktperson till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder.

7.8.1 Omfattning

Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen.

7.8.2 Kontaktperson och bostad med särskild service

I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § 9 LSS) ingår i fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

7.8.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar sina egna omkostnader. Kontaktpersonens arvodes- och omkostnadsersättning sker enligt rekommendationer från Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

7.9 Avlösarservice i hemmet (9 § 5 LSS)

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga. Insatsen utförs i hemmet och dess närmiljö (i detta fall Storstockholm). Avlösarservice kan ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Genom insatsen ska anhöriga få möjlighet till rekreation och kunna utföra sysslor utanför hemmet. Därtill ska föräldrar genom insatsen få möjlighet att kunna utföra aktiviteter med andra barn i familjen. Det ingår inte i avlösarens uppgift att sköta andra barn i familjen eller att sköta hushållssysslor. Insatsen kan inte användas med syfte att underlätta anhörigs yrkesutövning. Familjehemsföräldrar har också rätt till avlösarservice om behov finns och det inte tillgodoses på annat sätt.

7.9.1 Omfattning

Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och med stor flexibilitet. Den bör vara tillgänglig under dagtid, kvällar och nätter samt under helger.

7.9.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri.

7.10 Korttidsvistelse (9 § 6 LSS)

Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på korttidshem, hos en korttidsfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan dels syfta till att anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet och dels tillgodose den enskildes behov av miljöombyte och rekreation samt ge möjlighet till personlig utveckling. Insatsen ska kunna användas som ett led i att bryta ett ensidigt beroendeförhållande mellan barn och familj och som en förberedelse för att flytta till ett eget boende. Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. För små barn bör insatsen avlösarservice i hemmet övervägas som första hands val, alternativt korttidsvistelse i form av korttidsfamilj.

7.10.1 Omfattning

Korttidsvistelsen bör kunna erbjudas både som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta situationer. Den bör vara tillgänglig under såväl dagtid som under kvällar, nätter och helger. För korttidsvistelse i form av läger gäller att insatsen som regel beviljas högst två veckor per år.

7.10.2 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde, eller föräldrarna om det gäller ett barn, står själva för fickpengar och egna kostnader under korttidsvistelsen. Måltidsavgift debiteras enligt beslut av socialnämnden, se SN 2019-10-02 § 89.

7.11 Korttidstillsyn för skolungdom (9 § 7 LSS)

Barn/skolungdom över 12 år med funktionsnedsättning, som har förvärvsarbetande vårdnadshavare, har rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet. Insatsen ger ungdomar över 12 år rätt till korttidstillsyn före och efter skoldagen, lov och studiedagar. Omvårdnad ingår i insatsen. Syftet med korttidstillsyn är att erbjuda meningsfull fritidssysselsättning i anslutning till skoldagen och under lov när föräldrar yrkesarbetar eller studerar eller då andra skäl finns till exempel som ett led i att bryta isolering. Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara varierande och bör kunna utformas med utrymme för individuella lösningar.

7.11.1 Omfattning

Vid övergång från fritidshemsverksamhet till korttidstillsyn för skolungdom över 12 år gäller att den verksamhet som har den enskilde inskriven har ansvaret fram till sista juli. Beslut om korttidstillsyn fattas från och med den 1 augusti det året ungdomen fyller 13 år. Insatsen kan beviljas till och med att ungdomen går ut gymnasiet.

7.11.2 Barn och ungdomar i bostad med särskild service

Korttidsstillsyn ska i första hand tillgodoseas inom ramen för boendet. Om det av pedagogiska och/eller sociala skäl krävs något annat än vad boendet kan erbjuda kan insatsen vara aktuell.

7.11.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Måltidsavgift debiteras enligt beslut av socialnämnden, se socialnämndens beslut 2019-10-02 § 89.

7.12 Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § 8 LSS)

Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och unga kan endast vara aktuellt för barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar. Insatsen ska ses som ett komplement till boende i föräldrahemmet. Oavsett boendeform ska insatsen ge goda förutsättningar för barnets eller den ungas känslomässiga och sociala utveckling. Barnet ska ges möjlighet att etablera en nära och stadigvarande kontakt med några få vuxna personer och i en trygg och konstant omgivning. Omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatsen.

7.12.1 Bostad med särskild service för barn och ungdomar

Denna boendeform riktar sig till barn med behov av speciellt stöd, till exempel komplicerade omvårdnadsbehov. I en bostad med särskild service bor barn och ungdomar tillsammans med personal dygnet runt. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar i boendet (exklusive läkarvård) för personer som bor i bostad med särskild service.

7.12.2 Familjehem

Familjehem innebär att barnet, på begäran av vårdnadshavaren, bor hos en annan familj än den ursprungliga. Barn och ungdomar boende i familjehem omfattas inte av kommunens ansvar för hälso- och sjukvård utan där har regionen ansvaret för all hälso- och sjukvård.

7.12.3 Skolplacering

Vid skolplaceringar långt från föräldrahemmet på grund av funktionsnedsättningen kan bostad med särskild service beviljas i vissa fall.

7.12.4 Omfattning

Insatsen omfattar barn och ungdomar till dess att deras skolgång inom det allmänna skolväsendet upphör.

7.12.5 Avgift

Föräldrarna är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Detta sker i form av underhållsbidrag enligt 20 § LSS.

7.13 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (9 § 9 LSS)

Insatsen reglerar rätten för vuxna med funktionsnedsättning att få en lämplig och individuellt anpassad bostad med olika grad av service. Bostad med särskild service kan bli aktuellt då den enskilde trots stöd inte klarar ett ordinärt boende. Boendet sker i fullvärdiga lägenheter.

7.13.1 Gruppboende

Gruppboende är en bostad med gemensamma utrymmen där service och vård kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende är tänkt för personer med ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. Det ska finnas personal i den omfattning och med den kompetens som behövs för att täcka de boendes hela stödbehov. Syftet med boendeformen är att vuxna funktionsnedsatta som inte klarar ett eget boende eller boende i serviceboende, ändå ska ha möjligheten att lämna föräldrahemmet och skapa sig ett eget hem.

I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Antalet boende i en gruppboende bör vara litet och begränsas till tre till fem boende och undantagsvis sex boende. De boendes funktionsnedsättningar och deras behov är avgörande för gruppansättningen och boendets utformning. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar i boendet (exklusive läkarvård) för personer som bor i gruppboende.

7.13.2 Serviceboende

Serviceboende är en bostad med god tillgänglighet där service och omvårdnad kan ges dygnet runt av personal i den omfattning den enskilde behöver. I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Med serviceboende avses en fullvärdig bostad med god tillgänglighet där omfattande service och vård kan ges hela dygnet. Serviceboende kan vara en lämplig mellanform av bostad mellan ett helt självständigt boende i lägenhet och en lägenhet i en gruppboende.

Service utgörs av en fast personalgrupp samt till exempel distribution av mat, hobbylokaler och gemensamma utrymmen. Serviceboenden kan vara förlagda till vanliga flerbostadshus och ska vara den enskildes permanenta boende. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar i boendet (exklusive läkarvård) för personer som bor i serviceboende.

7.13.3 Annan särskilt anpassad bostad

Annan särskilt anpassad bostad innebär att kommunen beviljar och anvisar en särskilt anpassad bostad i ett vanligt bostadsområde. I boendet finns ingen fast personalbemanning. Omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår inte.

Den enskildes stödbehov får tillgodoses genom andra insatser som till exempel personlig assistans, boendestöd eller hemtjänst enligt Sol. Kommunen har inget hälso- och sjukvårdsansvar för den som bor i en särskilt anpassad bostad.

7.13.4 Omfattning

Beslut om bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad är i normalfallet en långsiktig insats och kan beviljas både som tidsbegränsad och tillsvidare.

7.13.5 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde ansvarar för kostnader för mat, uppehälle och hyra.

7.14 Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder (9 § 10 LSS)

Daglig verksamhet i yrkesverksam ålder kan beviljas personer som omfattas av personkrets 1 och 2 och som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. Insatsen innebär en individuellt anpassad sysselsättning under yrkesverksam ålder. Syftet är att den enskilde ska få en meningsfull daglig aktivitet utanför det egna hemmet. I insatsen ingår omvårdnad. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar exklusive läkarvård) vid deltagande i daglig verksamhet.

7.14.1 Habiliteringsersättning

I Ekerö kommun ges habiliteringsersättning till personer som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Daglig verksamhet ska främja delaktighet i samhället och erbjuds personer med funktionsnedsättning i yrkesverksam ålder som inte arbetar eller fortbildar sig. Ersättningsformen är frivillig för kommunerna att betala ut. Ersättningen ska inte räknas som lön och är därför undantagen från skatteplikt.

7.14.2 Omfattning

Omfattning av daglig verksamhet beror på den enskildes behov. Insatsen är till för personer i yrkesverksam ålder som inte förvärvsarbetar eller studerar. När lagen skrevs var pensionsåldern 65 år. Numera har personer rätt att fortsätta sin anställning tills de blir 67 år.

7.14.3 Avgift

Insatsen är avgiftsfri. [De enskilde betalar kostnad för måltid].

8 Övrigt stöd

För insatser som inte omfattas av 9 § p.2–10 LSS men som eventuellt kan önskas eller även vara nödvändiga för att den enskilde få sina behov tillgodosedda ska insatser enligt socialtjänstlagen övervägas. Se kommunens *Riktlinjer för handläggning inom socialpsykiatri/neuropsykiatri*.

8.1 Stöd till den som vårdar eller stödjer en närstående (anhörigstöd)

Enligt 5 kap. 10 § SoL ska socialnämnden erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar eller ger stöd till en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående med funktionsnedsättning.

I Ekerö kommun finns en Plattform för socialtjänstens stöd till anhöriga. Utgångspunkten för plattformen är att varje verksamhet och myndighet ska bära sitt eget anhörigstöd och ansvara för att det utförs och utvecklas. I Ekerö kommun finns en anhörigkonsulent som ansvarar för den övergripande utvecklingen och som kan vara ett stöd för verksamheter i utformningen av anhörigstödet. Inom ramen för det övergripande anhörigstödet finns bl. a. anhörlänkar och icke biståndsbedömda samtalsgrupper.

Exempel på biståndsbedömda insatser som kan beviljas är avlösning i hemmet, serviceinsatser (hemtjänst), växelvård eller dagverksamhet för personer med demensdiagnos.

Den enskilde som är föremål för insatserna kan ansöka om stöd- och hjälpinsatser som direkt berör den enskilde även om syftet är att avlasta den person som vårdar. Närstående kan också ansöka om stöd- och hjälpinsatser som är riktade till vårdaren, men insatserna kan inte beviljas utan att den enskilde själv lämnat samtycke till insatserna.

8.2 God man och förvaltare

Socialtjänsten ska anmäla och lämna underlag till överförmyndare om en tjänsteman uppmärksammar att en enskild kan vara i behov av god man eller förvaltare. Tjänstemannen ska även rapportera när behovet inte längre kvarstår (5 kap. 3 § SoF).

8.2.1 God man

Om någon på grund av sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person ska rätten, om det behövs, besluta om att anordna godmanskap för den enskilde. Anmälan om behov av god man görs till överförmyndaren. Först krävs det att hjälpbehovet har uppstått på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande förhållande. En sådan bedömning görs av läkare och är alltid ett första steg i en utredning om godmanskap.

Ett beslut om godmanskap får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap ska anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas (11 kap. 4 § FB). En enskild som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får endast företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke.

8.2.2 Förvaltare

I de fall godmanskap inte är tillräckligt kan rätten enligt 11 kap. 7 § FB förordna om förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom. Anmälan om behov av förvaltare görs till överförmyndaren. Förvaltarskap är ett stort ingrepp på den personliga integriteten och får inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt, får hjälp. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sin egen

handlingsmöjlighet och måste alltid eller i vissa fall ha förvaltarens samtycke för att ingå avtal eller rättshandla på annat sätt.

En förvaltare råder alltid ensam över den egendom som omfattas av förvaltarskapet. Förvaltaruppdraget ska dock anpassas till den enskildes behov i varje enskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde. Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning. Överförmyndaren utreder varje år om förvaltarskapet ska kvarstå.

8.3 Personligt ombud

I maj år 2000 beslutade regeringen om statsbidrag för nationell uppbyggnad av verksamheter med personliga ombud. Regeringsbeslutet innebär ingen lagreglering av verksamheten. Kommunerna har ansvar och huvudmannaskap för personliga ombud.

Socialstyrelsen har angivit kriterierna för målgruppen. Verksamheten bör avse de personer, vars funktionsnedsättning innebär omfattande och långvarigt socialt handikapp och medför stora hinder för ett fungerande vardagsliv eller har komplexa behov av vård, stöd och service och som har behov av kontakt med socialtjänst, primärvård, den specialiserade psykiatrin m fl. instanser. Insatsen ska också vara möjlig för personer med psykisk funktionsnedsättning och missbruksproblem. Om det i kontakten med det personliga ombudet framkommer att den enskilde utöver den psykiska funktionsnedsättningen har ett missbruk eller beroende hänvisas den enskilde till beroendevården eller socialtjänsten för stöd kring missbruks- eller beroendeproblematiken.

Personliga ombudet ska arbeta för den enskilde och på dennes uppdrag. Arbetet handlar till stor del om att se till att insatser som behövs för att den enskilde ska få ökad livskvalitet och ett självständigare liv, samordnas. Den enskildes samtycke är nödvändigt i samordningsarbetet och vid kontakter med olika myndigheter.

Personliga ombudet ersätter inte det arbete som idag utförs av t ex gode män, boendestödjare m fl. Personliga ombudet ska inte besluta om insatser dvs. myndighetsutövning, ta över huvudmännens ansvar för samordning av insatser från olika myndigheter eller svara för behandling eller annan vårdinsats som ges enligt hälso- och sjukvårdslagen.

8.4 Färdtjänst

Den enskildes behov av färdtjänst regleras i lag (1997:735) om färdtjänst. Ansökan och utredning av den enskildes behov av färdtjänst handläggs av handläggare på Ekerö direkt. Beslut fattas av färdtjänstnämnden inom Region Stockholm.

8.5 Riksfärdtjänst

Lagen om riksfärdtjänst (1997:735) ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra kan göra privata resor i Sverige i rekreationssyfte eller för enskilt ändamål. Rätt till riksfärdtjänst har den som är folkbokförd i Ekerö kommun som på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning måste resa på ett särskilt kostsamt sätt. Funktionsnedsättningen ska bestå längre än sex månader. Handläggaren fattar även beslut i ärendet på delegation av socialnämnden. Resor med riksfärdtjänst kan ske med flyg, tåg och andra allmänna kommunikationer samt med taxi eller specialfordon.

Ett krav för tillståndet är att resan är särskilt kostsam. Det betyder att resan inte kan göras till normala resekostnader. Vad som skall betraktas som normala resekostnader framgår av bl. a propositionen till lagen (1996/1997:115, s 51), vilket är SJ:s taxesättning för resa med tåg 2 klass.

Ändamålet med riksfärdtjänst

Resans ändamål ska vara rekreation, fritidsverksamhet eller enskild angelägenhet (exempelvis bröllop, begravning, barndop, födelsedagsfest, nära anhörigs sjukdom) och ska ske från en kommun till en annan i Sverige. I Ekerö sträcker sig färdtjänstområdet inom hela Stockholms län och riksfärdtjänst blir aktuellt endast vid resor till resmål utanför länet. Resa med riksfärdtjänst beviljas inte om stat, kommun eller region av någon anledning betalar för resan eller om resan företas i tjänsten. Riksfärdtjänst ska inte beviljas för resor till och från skola, arbete, sjukvård eller medicinsk behandling. Undantag från ovanstående är resa i syfte att fullgöra förtroendeuppdrag i en förening, till exempel en handikappförening. Förtroendeuppdrag i en förening ska betraktas som en privat resa och är inom ramen för lagen om riksfärdtjänst. Detta gäller dock inte förtroendeuppdrag i fackliga föreningar, då dessa har tydlig anknytning till den enskildes arbete (HFD mål nr. 4942–10). Är syftet med resan arbete ska detta inte beviljas och bekostas inom ramen för riksfärdtjänst. Riksfärdtjänst är inte avsedd för resor till och från;

- Arbete
- Utbildning
- Sjukvård
- Medicinsk behandling

8.6 Turbundna resor

Färdtjänst omfattar inte resor som orsakas av kommunala beslut rörande aktiviteter för enskilda med funktionsnedsättning. För dessa så kallade turbundna resor ansvarar kommunen. Turbundna resor kan om det finns behov beviljas enskilda som har ett beslut om daglig verksamhet, samt i vissa fall även vid insatserna korttidsvistelse utanför det egna hemmet samt korttidstillsyn efter skoldagens slut samt under lov. Den enskilde ska vara folkbokförd i Ekerö kommun samt ha en varaktig funktionsnedsättning som innebär väsentliga svårigheter att resa med allmänna kommunikationer. Beslut om turbundna resor fattas som eget beslut med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Turbundna resor är avgiftsfria för den enskilde.

8.7 Tandvårdsstöd

Tandvårdsstödet administreras av Region Stockholm men kommunens socialtjänst registrerar den enskilde i verksamhetssystemet Symfoni utifrån bedömt omvårdnadsbehov. Det är enskilda med omfattande omvårdnadsinsatser, större delen av dygnet, som kan berättigas till tandvårdsstöd. Se enhetens rutiner och anvisningar för ytterligare vägledning.

8.8 Bostadsanpassning

Enskilda med bestående funktionsnedsättning kan i vissa fall få bidrag för att anpassa sin permanentbostad. Bidraget ska användas till sådan anpassning som underlättar det dagliga livet i hemmet. Det kan till exempel röra sig om anpassning av badrum, kök eller borttagning av trösklar

och breddning av dörrar. Ansökan handläggs av kommunens handläggare för bostadsanpassning. Ett intyg av en arbetsterapeut eller annan sakkunnig som styrker behovet ska bifogas ansökan.

8.9 Parkeringstillstånd

Ett tillstånd kan utfärdas till en rörelsehindrad som har ett bestående funktionshinder som innebär att han eller hon har mycket stora svårigheter att förflytta sig på egen hand. Tillståndet kan utfärdas både till rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon och till rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet. I normalfallet anses föraren av ett fordon kunna lämna av en rörelsehindrad passagerare och därefter parkera fordonet enligt vanliga regler. Ansökan handläggs av stadsbyggnadsförvaltningen.